

СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ «ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЕКОНОМІКИ ТА
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ» ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО
ТОВАРИСТВА «ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ»

Циклова комісія з маркетингу та туризму

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Директор коледжу
О.П.Абрасимова
“ 29 ” 2022 року

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК05 ЕКОЛОГІЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування

(назва ОПП)

спеціальність 071 Облік і оподаткування

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація -

(назва спеціалізації при наявності)

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ: фаховий молодший бакалавр

2022 – 2023 навчальний рік

Мова викладання - українська

Прізвище, ім'я та по-батькові викладача(ів)/розробника(ів)
Пархоменко Олена Едуардівна , спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

(вказати викладачів їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Електронна адреса викладача(ів) - e.e.parkhomenko@gmail.com

Дні занять за розкладом згідно з розкладом заняттів

Графік консультацій (он-лайн консультації): відповідно до Графіку консультацій, що розміщений на сайті та інформаційному стенді інституту, ауд. 316

Сторінка курсу в Moodle : <https://moodle.zieit.zp.ua/course/view.php?id=1131>

Силабус схвалено на засіданні ЦК з маркетингу та туризму
Протокол від " 29 " серпня 2022 року №1
Голова циклової комісії з маркетингу та туризму

(підпис) (Панкова М.О.)
(прізвище та ініціали)

Силабус узгоджено на засіданні ЦК з фінансів та обліку
Протокол від " 29 " серпня 2022 року №1
Голова циклової комісії з фінансів та обліку

(підпис) (Абубекерова А.З.)
(прізвище та ініціали)

Силабус погоджено
Начальник навчального відділу

О.В. Сташкевічус

1. Опис дисципліни

Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни)	Курс передбачає надання студентам знань з основ екології, охорони природи та раціонального природокористування, які включають комплекс теоретичних екологічних знань; фундаментальне сучасне матеріалістичне уявлення про рівні організації живої природи; основні екологічні поняття і закономірності; екологічні фактори та їх вплив на життєдіяльність організмів, проблеми забруднення навколишнього середовища
Мета вивчення	Мета засвоєння дисципліни «Екологія»: <ul style="list-style-type: none"> ● забезпечення студентів міждисциплінарними екологічними знаннями та формування природно - наукового базису їх світогляду для використання цих знань в процесі подальшого навчання та практики професійної діяльності
Завдання навчальної дисципліни	Основними завданнями, що мають бути вирішені в процесі викладення курсу, є надання здобувачам вищої освіти: <ul style="list-style-type: none"> ● усвідомлення важливості екологічних питань, екологічної культури та мислення ● знання основних факторів, які впливають на формування екосистем ● уміння проводити оцінку стану довкілля ● уміння знаходити шляхи вирішення негативного впливу людини на довкілля ● знання нормативно-правових аспектів охорони довкілля
Пререквізити	Дисципліна безпосередньо пов'язана з фізикою, хімією, математикою, географією. Вона спрямована на розширення природничо-наукового світогляду слухачів в області живої природи, мінімально необхідного для університетської освіти
Результати навчання	РН 16. Вміти працювати самостійно і в команді, нести професійну відповідальність за результати роботи, дотримуватися норм та стандартів професійної етики для досягнення спільної мети. РН 17. Дотримуватися вимог професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення економічного розвитку України. РН 18. Дотримуватися безпеки життєдіяльності та вживати заходів щодо збереження навколишнього середовища. РН 19. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання. РН 20. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

2. Обсяг та ознаки навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – <u>3</u>	Галузь знань <u>07 Управління та адміністрування</u> (шифр і назва)	Обов'язкова	
Модулів – <u>1</u>		Рік підготовки	
Змістових модулів – <u>2</u>	Спеціальність: <u>071 Облік і оподаткування</u> (шифр і назва)	<u>2(1)-й</u>	<u>1-й</u>
Індивідуальне науково-дослідне завдання - 1		Семестр	
Загальна кількість годин – <u>90</u>	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>фаховий молодший бакалавр</i>	<u>3(1) -й</u>	<u>1-й</u>
		Лекції	
		<u>10 год.</u>	<u>4 год.</u>
		Практичні, семінарські	
		<u>20 год.</u>	<u>6 год.</u>
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		<u>60 год.</u>	<u>80 год.</u>
		В т.ч. індивідуальні завдання:	
<u>4 год.</u>			
Вид контролю:			
<u>залік</u>	<u>залік</u>		

3. Дидактична карта дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	інд	с.р	бал и		л	п	інд	с.р	бал и
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовний модуль 1. Загальні положення основ екології												
T1 Введення Основні поняття, терміни та закони екології	9	1	2		6	3	6	0,5	1		4	3
T2 Біосфера Процеси матеріального та енергетичного обміну в біосфері. Антропогенне забруднення біосфери та критерії оцінки небезпеки забруднювачів	14	2	4		8	9	14	0,5	1		12	9
T3 Атмосфера. Забруднення атмосфери. Глобальні екологічні проблеми	11	1	2		8	11	12	0,5	1		10	11
T4 Гідросфера. Забруднення гідросфери. Способи очищення	11	1	2		8	11	11	0,5	0,5		10	11
T5 Літосфера. Забруднення літосфери	11	1	2		8	11	11	0,5	0,5		10	11
Змістовний модуль 2. Природокористування												
T1 Природні ресурси. Еколого-економічні та соціальні аспекти раціонального природокористування та охорони природи	9	1	2		6	3	12	0,5	1		10	3
T2 Екологічний моніторинг. Екологічна експертиза та проблеми її	9	1	2		6	3	9	0,5	0,5		8	3

організації												
ТЗ Екологічні проблеми України та міжнародний досвід в галузі охорони навколишнього середовища і регіонального природокористування	12	2	4		6	3	11	0,5	0,5		10	3
ІНДЗ	4			4		6	4			4		6
Усього годин	90	10	20	4	56	60	90	4	6	4	80	60

4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Введення Предмет екології, коротка історія, зміст Методи екологічних досліджень Сучасні уявлення про екологію Внесок у розвиток екології вчених стародавнього світу Необхідність екологічної культури та екологічної освіти Біоцентричний і антропоцентричний світогляд в екології Основні причини конфлікту між суспільством і природою в сучасних умовах	5
2.	Факторна екологія Фактори середовища та їх вплив на організми Основні середовища життя, адаптивні групи організмів по відношенню до екологічних факторів Життєві форми організмів Ресурси живих істот, їх класифікація та екологічне значення Закон мінімуму Закон толерантності Різниця між місцем життя та екологічної нішою	7
3.	Популяційна екологія Структура та динаміка популяцій: чисельність Щільність, вікова структура, статевий склад, зростання популяції Внутрішньовидові і міжвидові стосунки в популяціях Популяції синантропних видів Гомеостаз Правило Ю. Одум і теорія К. Фрідерікса Екологічні стратегії, суть екологічної стратегії виживання	7
4.	Концепція екосистем. Біогеоценози Трофічна структура біоценозів Харчові ланцюги та мережі Екологічні піраміди Видова структура біоценозів Взаємовідносини між організмами Закономірності саморегуляції біоценозів	7

	Структура, продуктивність, динаміка екосистем Основні екосистеми Землі та їх особливості Закономірності географічного поширення екосистем	
5.	Вчення про біосферу Структура і межі Геосферні оболонки Землі Жива речовина біосфери Властивості та функції живого в біосфері, біогеохімічні цикли Рівні організації життя Еволюція - історія життя. Еволюція біосфери Ресурси біосфери. Класифікація природних ресурсів	7
6.	Гідросфера Ресурси гідросфери Споживання води людством Якість води Стічні води і забруднення водойм Евтрофікація водойм Водопостачання підприємств, принципи каналізування та водовідведення Методи очищення стічних вод	7
7.	Атмосфера Ресурси атмосфери Склад і структура атмосфери Забруднення повітря. Основні забруднювачі атмосфери та їх джерела Глобальні наслідки забруднення атмосфери Методи очищення газоподібних промислових викидів	7
8.	Літосфера Земна поверхня літосфери Антропогенні тверді відходи на поверхні літосфери Властивості відходів Відходи виробництва, їх токсичність та класи небезпеки Промислові способи утилізації відходів	7
9.	Екологічні проблеми раціонального використання природних ресурсів Класифікація природних ресурсів Раціональне використання та охорона надр Хімічні та фізичні забруднення навколишнього середовища	6
<i>Разом</i>		60

4. Індивідуальне завдання:

1. Екологія як наука.
2. Екосистеми.
3. Ланцюги живлення.
4. Організм і середовище.
5. Екологічні фактори.
6. Види адаптації .
7. Склад і структура популяції.
8. Динаміка популяцій.
9. Типи природних спільнот.

10. Зв'язки видів у співтоваристві.
11. Динаміка спільноти.
12. Структура біосфери.
13. Кругообіг речовини на прикладі азоту, вуглецю, фосфору.
14. Середина космічна і внутріпланетна.
15. Антропогенні процеси в біосфері.
16. Здоров'я людини.
17. Спадковість як фактор здоров'я.
18. Типи відтворення населення, демографічна криза.
19. Ідеї здорового способу життя.
20. Взаємодія природи і суспільства в різні епохи.
21. Моделі "світу" і сценарії світового розвитку.
22. Екологічний підхід до взаємодії суспільства і природи.
23. Методи соціальної екології.
24. Закони Б. Коммонера.
25. Концепція ноосфери В. І. Вернадського.
26. Моніторинг стану навколишнього природного середовища.
27. Формування екологічної культури.

5. Методи навчання	Лекційна форма навчання: словесні методи (пояснення, евристична бесіда, лекція), наочні методи (ілюстрація, демонстрація, презентація), індуктивний, дедуктивний методи Практична форма навчання: репродуктивні (відповідь, дискусія), проблемно-пошукові (евристичний), дослідницькі - підготування презентацій, робота у комп'ютерному класі засобами internet
6. Система контролю та оцінювання.	Поточні практичні роботи, самостійні роботи, оцінка за індивідуальне навчально-дослідне завдання, тестування
7. Технічне й програмне забезпечення/обладнання.	Ноутбук, мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет Конспекти лекцій, програма курсу, структурно-логічна схема вивчення дисципліни, тексти та електронні презентації лекцій, завдання і матеріали до практичних робіт, навчальні посібники, фото і відеоматеріали. Навчальні та навчально-методичні посібники, наявні у бібліотеці. Завдання практичних робіт (в електронному вигляді). Перелік контрольних запитань і завдань. Для вивчення курсу достатньо володіти загально вживаними програми такими як Microsoft Office

	Word, Microsoft Office Power Point
8. Політика дисципліни.	<ul style="list-style-type: none"> • Курс передбачає роботу в колективі • Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики • Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в дистанційному режимі за погодженням із деканату та презентувати виконані завдання під час консультації викладача • Самостійна робота включає в себе теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не ввійшли в теоретичний курс, або ж були розглянуті коротко, їх поглиблена проробка за рекомендованою літературою, а також виконання завдань з метою закріплення теоретичного матеріалу • Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін • За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни студент отримує за заняття 0 балів і зобов'язаний відпрацювати таке заняття • Ліквідація заборгованості відбувається протягом 1 тижня після встановленого терміну. • Здобувачам освіти після аудиторних занять надається право підвищувати свій рейтинг лише під час складання іспитів (підсумкового оцінювання) за графіком екзаменаційної сесії • Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності: при використанні Інтернет ресурсів та інших джерел інформації студент повинен вказати джерело, використане під час виконання завдання • Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота					ІНДЗ	МКР / залік	Сума			
Змістовний модуль 1					Змістовний модуль 2			6	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3			
3	9	11	11	11	3	3	3			

T1, T2 ... T5 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Питання до заліку

1. Поняття, завдання та об'єкти екології.
2. Структура науки про довкілля, місце екології в системі наук. Аутокологія, демекологія, синекологія.
3. Новітні галузі екології: урбоекологія, радіоекологія.
4. Новітні галузі екології: мілітаристична екологія, екологія Космосу.
5. Основні етапи розвитку екології. Українська екологічна школа. Екологізація науки та суспільства.
6. Методи екологічних досліджень.
7. Екологічний моніторинг.
8. Біоіндикація. Екологічні карти.
9. Основні екологічні закони: закон мінімуму, закон толерантності, закон піраміди енергій, закон розвитку довкілля, закон сукупної дії природних факторів, закон екологічної кореляції, закон біогенної міграції атомів, закон фізико-хімічної єдності живої речовини, закон кореляції, закони-прислів'я Коммонера тощо.
10. Екосистема як основна функціональна одиниця екології: властивості, типи.

11. Біогеоценоз: поняття і структура (видова, просторова, трофічна).
12. Взаємозв'язок організмів в екосистемах. Ланцюги живлення.
13. Енергетична продуктивність екосистеми. Екологічні піраміди чисел, біомаси, енергії.
14. Поняття виду і популяції. Структура (генетична, статева, вікова, розмірна, просторова) та характеристика популяції. Екологічна ніша.
15. Екологічні фактори. Класифікація.
16. Абіотичні фактори: характеристика впливу на живі організми та їх адаптивні реакції.
17. Біотичні фактори: конкуренція, хижацтво, симбіоз, мутуалізм, паразитизм.
18. Комплексна дія екологічних факторів.
19. Еволюція взаємовідносин людини і природного середовища.
20. Антропогенна екологічна криза. Характеристика найвідоміших екологічних катастроф в історії людства.
21. Глобальні проблеми екології: парниковий ефект, кислотні дощі, - причини та наслідки для здоров'я людини і всіх живих організмів.
22. Глобальні проблеми екології: озонові діри, смог. Причини та наслідки для здоров'я людини і всіх живих організмів.
23. Демографічна криза: сутність проблеми.
24. Структура природного середовища.
25. Склад, будова, властивості та екологічне значення атмосфери.
26. Склад, будова, властивості та екологічне значення літосфери.
27. Склад, будова, властивості та екологічне значення гідросфери.
28. Біосфера як глобальна екосистема.
29. Принципові положення теорії В.І. Вернадського.
30. Рівні речовин в біосфері. Функції живої речовини в біосфері.
31. Склад, межі, властивості і функціонування біосфери.
32. Колообіг речовин, вплив антропогенного фактора на колообіг.
33. Ноосфера як якісно новий стан у розвитку біосфери.
34. Природні ресурси. Класифікація. Ресурсний цикл і його значення для збереження та охорони природних багатств.
35. Поняття забруднення. Класифікація забруднень довкілля.
36. Джерела забруднення. Основні забруднювачі навколишнього середовища.
37. Джерела забруднення атмосфери, наслідки її забруднення.
38. Методи контролю та способи захисту повітряного середовища від забруднень.
39. Стан повітряного середовища в Україні та в Запорізькій області.
40. Антропогенний вплив на літосферу: джерела та екологічні наслідки.
41. Види антропогенного впливу на ґрунтовий покрив. Наслідки хімізації сільського господарства: проблема пестицидів гербіцидів.
42. Деградація ґрунтів. Ерозія ґрунту і заходи боротьби з нею.
43. Земельні ресурси України, Запорізькій області.
44. Земні надра, їх охорона. Рекультивація порушених земель.
45. Запаси і споживання прісної води. Водоемкість різних галузей виробництва.

46. Джерела та забруднюючі речовини наземних та підземних вод.
47. Водокористування та водопостачання в Україні, Запорізькій області. Проблема Чорного та Азовського морів.
48. Основні методи очистки стічних вод.
49. Радіоактивне забруднення, наслідки для здоров'я людини та біоти.
50. Енергетика та екологія. Вплив різних типів електростанцій на екологічну ситуацію. Альтернативні джерела енергії та проблеми енергозбереження.
51. Електромагнітне, шумове забруднення: причини і наслідки впливу на здоров'я людини, методи захисту.
52. Шляхи надходження шкідливих речовин до організму людини, методи їх виведення.
53. Економіка природокористування: поняття, розділи та завдання. Основні проблеми сучасної економіки природокористування та шляхи їх вирішення.
54. Цілі та заходи поліпшення довкілля. Економічні критерії в екології.
55. Охорона біорізноманіття. Червона та Зелена книги України.
56. Заповідна справа в Україні. Класифікація природоохоронних об'єктів та територій.
57. Міжнародне співробітництво в сфері охорони довкілля. Роль громадськості.
58. Правова система управління екологічною безпекою довкілля. Правова відповідальність.
59. Організаційна система управління екологічною безпекою довкілля. Екологічний менеджмент.
60. Екологічний аудит і експертиза. Екологічний маркетинг.

13. Рекомендована література

Основна

1. Андронов В.А., Буц Ю.В., Крайнюк О.В. Коврегін В.В. Екологія: Навчальний посібник. Для самостійної роботи студентів. – Х.: УЦЗУ, 2011. – 382 с.
2. Білявський Г.О. та ін. Основи екології: Підручник / Г.О. Білявський, Р.С. Фурдуй, І.Ю. Костіков. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2015. – 408с.
3. Дуднікова І.І. Екологія і безпека життєдіяльності: Термінологічний словникдовідник / Передм. Ю.С. Шемшученка. – К.: Вища шк., 2014. – 247 с.
4. Екогеографія України: навч. посіб. / Гавриленко О.П. – К: Знання, 2017. – 646 с
5. Загальна екологія: навч. посів. / Г.М. Франчук, С.М. Маджд, М.М. Радомська, Є.О. Бовсуновський. – К.: НАУ, 2015. – 232 с.
6. Запольский А.К., Салюк А.І. Основи екології: Підручник / за ред. К.М. Ситника. – 3- те вид., стер. – К.: Вища шк., 2017. – 382с.: іл.
7. Зеркалов Д.В. Екологічна безпека: управління, моніторинг, контроль. Посібник. – К: КНТ, Дакар, Основа, 2012. – 412 с.
8. Інженерна екологія: Підручник з теорії і практики сталого розвитку / В.А.

- Баженов, В.М. Ісаєнко, Ю.М. Саталкін, В.В. Трофімович, З.М. Романова, В.М. Навроцький. – К: Книжкове вид-во НАУ, 2016. – 492 с.
9. Нормування антропогенного навантаження на природне середовище: навч. посіб. / Гай А.Є., Саєнко Т.В., Вовк О.О., Тихенко О.М. – К.: НАУ, 2014. – 140 с.
10. Основи акустичної екології: Навчальний посібник / За редакцією В.С. Дідковського. – Кіровоград: Поліграфічно-видавничий центр ТОВ «Імекс ЛТД», 2002. – 520 с.
11. Промислова екологія: Навч. посіб. / С.О. Апостолук, В.С. Джигирей, А.С. Апостолук та ін. – К.: Знання, 2005. – 474 с.
12. Романенко В.Д. Основи гідроекології: підручник / В.Д. Романенко. – К.: Обереги, 2001. – 728 с.
13. Сухарев С.М., Чундак С.Ю., Сухарева О.Ю. Основи екології та охорони довкілля. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 394 с.
14. Фізична екологія: навч. посіб. / М.Ю. Новоселецький, Д.В. Лико, А.Л. Панасюк, В.І. Тищук. – К: Кондор, 2009. – 480 с.
15. The Princeton Guide to Ecology By Simon A. Levin Princeton University Press, 2012
16. Win-Win Ecology: How the Earth's Species Can Survive in the Midst of Human Enterprise By Michael L. Rosenzweig Oxford University Press, 2013

Додаткова

1. Анісімова С.В., Рибалова О.В., Поддашкін О.В. Екологія. - К.: Грамота, 2001.
2. Білявський Г.О., Падун М.М., Фурдуй Р.С. Основи загальної екології. – К.: Либідь, 1995. –368 с.
3. Бойчук Ю.Д., Солошенко Е.М., Бугай О.В. Екологія і охорона навколишнього середовища: Навч. посібник.- Суми:Університетська книга, 2002.- 284с.
4. Джигирей В.С., Екологія та охорона навколишнього середовища: навчальний посібник. 5-те вид., випр. і доп. - К.: Знання, 2007. – 422 с.
6. Запольський А.К., Салюк А.І. Основи екології: Підручник. - К.: Вища школа, 2001. – 358с.
7. Кучерявий В. П. Екологія : підручник. / В. П. Кучерявий – Львів : Світ, 2000. – 500с.
8. Мусієнко М.М., Серебряков В.В., Брайон О.В. Екологія. Охорона природи: словник довідник. - К.: Знання, 2002.
9. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2014 році - К., 2016. - 350с.

Інтернет-ресурси

1. Комітет екологічного порятунку України eco-ua.org
2. Служба охорони природи sop.org.ua

3. Національний екологічний центр України necsu.org.ua
4. Всесвітній фонд дикої природи WWF www.panda.org
5. Європейський еко-форум www.eco-forum.org
6. Червона книга України <http://redbook-ua.org>